BAUHAUS, KIS BÉVEL

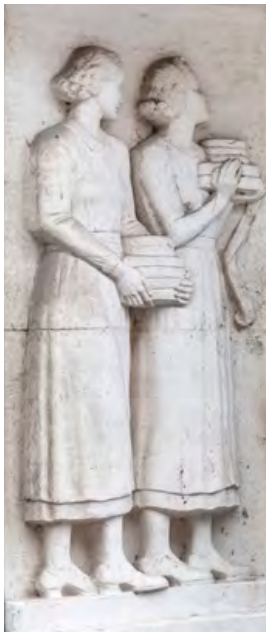

Tel-Aviv-Jaffában nemrég fejezték be a százötvennégy méter magas Rothschild Torony lakóépületet. A németországi zsidó építészek még a második világháború előtt érkeztek ide, hogy a területet rövid időn belül a Bauhaus városává alakítsák. A település az építészeti stílus legnagyobb gyűjteményével rendelkezik: a házak 1931 és 1956 között épültek. Néhány helyen úgy érezhetjük magunkat, mintha Budapesten járnánk.

(Realista blog nyomán)

Hogyhogy Alig utca? Most akkor van ott valami, vagy nincs? Előkerülnek a logisztikai kérdések, de végül összejön az *akkor és az ahol*, s a megkezdett lipótvárosi művészettörténeti és építészeti séta ezúttal a Bauhausba torkollik. *Mily költőinek tetszik ma lenni…* A sétálók minden rezzenést érzékelnek, nemhiába járnak hónapszám városi kirándulásokra. *Az egyik legjobb benne, hogy levegőn vagyunk…* És *hogy megtudjuk, hol laktunk idáig… Tanulságos… Szinte kötelező... Jó ajándék-ötlet... Kellemesen fárasztó… Szóval: tök jó!* Várakozás közben efféle vélemények hangzanak el a törzsvendégek részéről, az eszmecserét félbeszakítja a túravezetői útmutató:

Sétánkon annak a nyomába eredünk, hogyan is épült fel az 1930-as években Budapest legnagyobb kiterjedésű, összefüggő városnegyede. Szó esik neves építészekről, ország-világ előtt ismert épületekről, híres lakókról, és helyi pletykákról, melyhez hátteret a főváros legszebb, Bauhausnak mondott lépcsőházai adják. Hogy mennyire helyes ez utóbbi megállapítás? Városi barangolásunkon ez is kiderül. Ha a lakók esetleg ellenkeznének, kérem, ne egyénileg lépjenek fel!

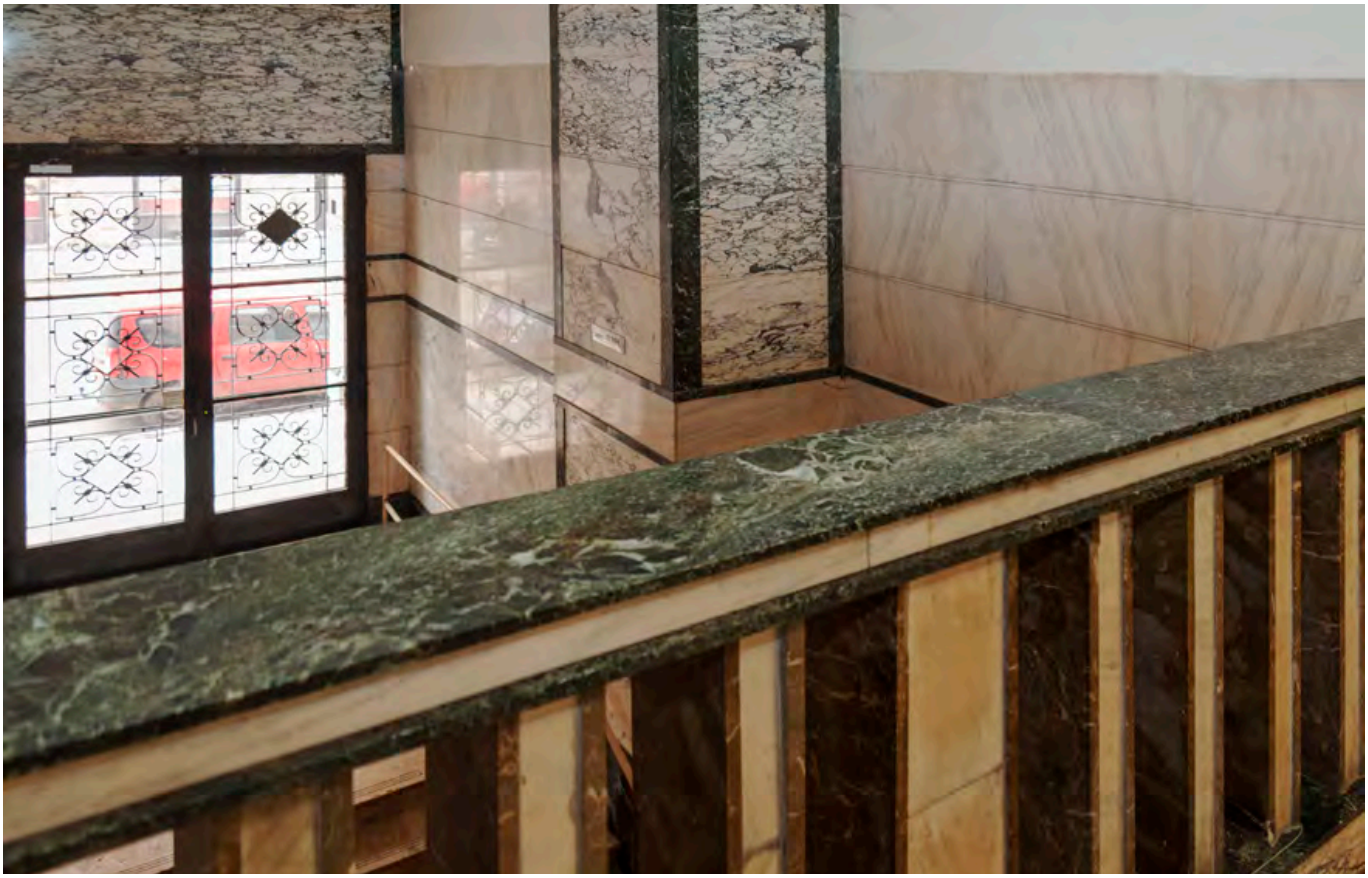

Többen csodálkozva néznek körül, de a vezető megnyugtatja a kedélyeket, hogy mindenhová engedéllyel léphet a csoport. Kivétel az a Pozsonyi úti lépcsőház, ahol *A gyilkos a házban van* című híres filmet készítették (az egyik lakó infarktust kapott, nem beszélve a rengeteg kandi szemről, amely a forgatást követően is fixírozta az itt élőket).

Bármilyen furcsa, ez Budapest legfiatalabb városrésze. Kezdetben rendezetlen folyópart, épülő gyárak, üzemek, és a lakni vágyó munkástömegek elhelyezetlensége jellemezte a Duna és a mai Pannónia utca közötti területet, amely remek kísérletezési helyszínnek ígérkezett az építészek számára. A városvezetés később jócskán beleszólt az arculat kialakításába…

A kirándulók szeme végigsiklik a felújított és a néhol meg a koszladozó párkányokon, amelyek a harmincas-negyvenes évek óta gyűjtögetik a patinát. *Hogyhogy óvóhely?* Érdeklődik egy nemrég született, mire az idősebbek megnyugtatják, hogy az 1938 után épülő házakba kötelező volt védőzónát tervezni. *És babakocsi tárolót! És lépcsőházfűtő kandallót! És órát a kapu fölé!* A ma született kreatív gondolkodással összerakja a látottakat, és jó madárként átröppen a gondoskodói attitűd furcsaságain.

Sőt ha megnézik, mindenhol kialakítottak házfelügyelő-lakást, rendszerint a kapuhoz közel. Később viszont gyakran előfordult, hogy máshol lakott, de őt már házmesternek hívták…

Igaz, nálunk sem velünk lakik a közös képviselő… Személyes élmények vonják el a figyelmet az építészet emelt hangú rejtelmeiről, a kőoroszlánok látványa viszont minden lakótársat mosolyra indít.

Bauhaus-jellegzetesség az alig-díszítés, de a tervezők rendszerint mégis becsempésztek néhány stílusidegen ornamentikát. A kőoroszlán is ilyen; ugyan semmi nem támasztja alá a hírt, de ezt, állítólag Kovács Margit készítette. A lakók mesélték, hogy egyszer valaki el akarta lopni; szerencsére egyikük lefülelte a tolvajt. Azóta hangja is van az oroszlánnak, mert beriasztották. Kérem, hogy ne most próbáljuk ki…

Egy riadt oroszlán… Ízlelgeti a hírt nyugdíjas és egyetemista, s gondosan kikerülik a fenomént; *jó napot kívánok, ügyvéd úr…* Lám, ismerőssel is lehet találkozni e tájon, de hagyjunk helyet a rendőr hölgynek és úrnak, akik a fszt. 2. lepecsételt ajtaját szemvillanás alatt lelakatolják. *Az élő krimi is van olyan izgalmas, mint a film, de jobb, ha most továbbmegyünk…* Következő állomás a Csanády–Kresz Géza utca sarok.

A tervező nyilvánvalóan villogni akart, amikor a hatalmas épület sarok-kiszögelléseit üvegből tervezte. Belül méltóképpen igényes a tér: kazettás mennyezetdíszítés, freskók népies és hazafias motívumokkal; például csodaszarvas, illetve nagy-magyarországi nevezetességek. Ne feledjük, abban az időben fájdalom és lelkesedés váltakozott a közhangulatban, amikor visszakerült néhány elcsatolt terület is. Íme a lift, amely a környék csaknem minden épületének leglátványosabb alkotórésze…

Szint, megálló, sor, pihenő, lépcső, állomás… Az emeletek elnevezésének régi-új divatja kifejezetten szórakoztatja a közönséget, a kirándulók kedvtelve hallgatják az építészeti korszak további titkait:

Elárulom önöknek, hogy Újlipótvárosban nincsen igazi Bauhaus épület! Az irányzat Weimarból indult 1919-ben, és valójában nem önálló építészeti stílus. A szó a középkorban használatos Bauhütte (kőműves-páholy) kifejezésre utal. Bauhaus épületet csak olyan építészek tervezhettek, akik Németországban szereztek képesítést; Magyarországról Moholy Nagy László, Molnár Farkas, Breuer Marcell…

De ha nem Bauhaus, akkor micsoda? A felülképzett sétálók azonnal rávágják, hogy akkor art deco, miáltal rövid vita alakul ki a min-

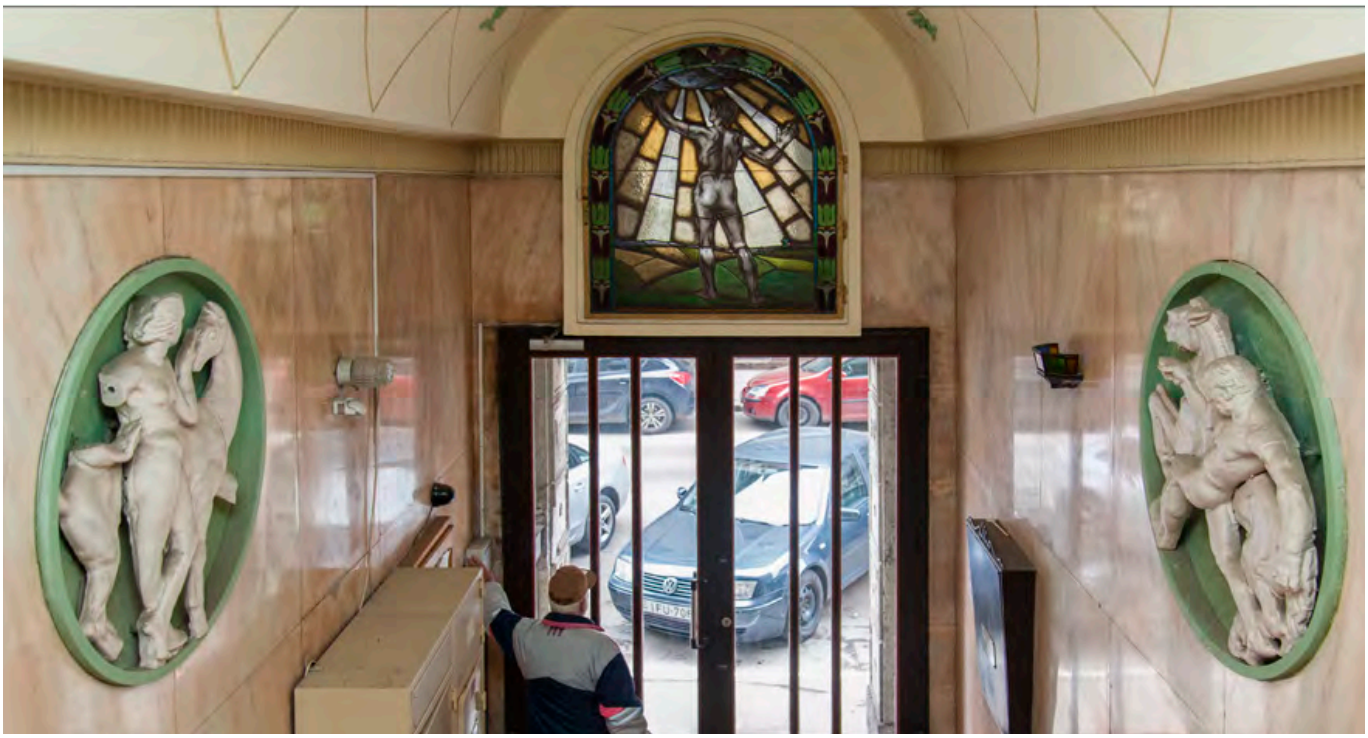

denkori *modern stílusról,* és a tervezői elfogultságról, amely sok esetben összeütközésbe kerül a megrendelői realitással. Néhányan szinte elkedvetlenednek, de a látványtól megbékélnek, hiszen a magyar építészek mégiscsak kitettek magukért, amikor a hajdani munkáskörnyéket, a Váci úttól a Szent István parkig nagypolgári ízléssel kívánták felcserélni *Rakovszky Iván* elképzelései szerint. *Alapelvek: őszinteség, tisztaság, egyszerűség…*

Pontosan! Egyenes utcák, egyforma magas házak, nemes burkolóanyagok. A tizenharmadik kerület belvárosi szakasza Budapest legrendezettebb városrészévé vált, miáltal a lakosság összetétele is megváltozott; a családoknak mintegy harminc-negyven százaléka zsidónak vallotta magát. A Holán Ernő utca 51. számú ház például a gettó felszabadításáig csillagos ház volt.

A sétálók közül néhányan családilag érintettek a vészkorszak idejéből. *Külsőleg valóban olyan, mintha Tel Avivban járnánk*, csakhogy *onnan nem hurcoltak el senkit…* Újból felbuzog a történelem, az idő viszont rohan előre, még jó néhány állomás hátravan. A következő házig sétálván újabb elméleti kérdés merül fel: valójában *kiknek tervezték ezeket a lakásokat?*

1920 után Rakovszkyt sokan támadták, és túlzó, pazarló, 'művészeti' építkezéssel vádolták. A teakonyhás garzonlakások inkább egyedülállók részére épültek, akik csak aludni járnak haza. A köznyelv kuplerájként emlegette a negyedet, ami persze nem volt igaz. Mindez nem támogatta a népességnövekedést sem, ráadásul a gazdaságilag leromlott országba több százezer menekült érkezett a csonka határokon túlról. Stílusváltásra és kompromisszumra volt szükség. Következő néznivalóink Lipótváros főutcájában a Pozsonyi úti Duna-park házak; figyelem, minden eredeti!

A nyílászárók, az aljburkolat, a hangszigetelt bauxitbeton falak (harminc év után porózussá váltak), carrarai és bánáti rózsaszín márvánnyal burkolva, az ős-kaputelefon és légkondicionáló rendszer; időkapszulában pedig az építők neve. A sétálók óvatosan lépkednek a lépcsőkön, előtte lábat töröltek a roppant stílusidegen gépi perzsa lépcsővédő szőnyegben; a liftlát ogatás ezúttal sem maradhat ki.

Zöld környezet, tágas terek és árak jellemezték a lakásokat, gyönyörű kilátással a Dunára. A budai villák hangulatát idéző környezetben több híresség élt*: Dévényi Tibi bácsi, Fenyő Miklós, Lukács György. A fő attrakció az igazi tó volt, sajnos mára nyoma sem maradt…*

Ámulva néznek a kirándulók a művészettörténet dús délelőttjén, s a végén nagyot szól a kultúrtörténeti pletyka, miszerint *Soros György* lánya, *Zsorzsett*, aki végigfotózta Budapestet, egy időben szintén meghúzta magát e falak között. Pillanat alatt dimenziót vált a program, múlt és jelen keveredik, vágyak és tények ütköznek és simulnak össze; egy viszont biztos: itt és most ki-ki hazamegy ebédelni az övéihez.